

VAN NIEUWLANDE NAAR BRUINEHAAR

Begin oktober 1940 kwamen mijn vrouw, ik en onze dochter Ina (ongeveer 4 maand oud), in Bruinehaar aan. De pas gebouwde boerderij stond nog midden in de heide. De tuin moest nog aangelegd worden en het land was volop in ontginning.

Daarvoor hadden we ruim één jaar op een boerderij in Nieuwlande gewoond. Omdat ik evenwel meer toekomstmogelijkheden in Bruinehaar zag, pachtte ik die boerderij van de Graaf van Rechteren Limpurg. Het was daar een prachtig natuurgebied met vele hectares goede grond om te ontginnen. De eerste jaren betaalden we aan pacht 60 á 70 gulden per hectare, inclusief de gebouwen.

De aankomst daar, op een herfstdag, was wel enigszins triest en eenzaam, maar je bent jong en hebt nog veel idealen.

Zoals bekend was de periode 1940-1945 een donkere tijd, het was oorlog en omdat vooral nu nog veel over die jaren in de publiciteit komt, leek het mij zinvol onze belevenissen over die jaren in Bruinehaar op papier te zetten. Zomaar vanuit mijn geheugen een en ander optekenen, wat wij in die oorlogsjaren daar meegemaakt hebben.

De eerste oorlogsjaren.

Omdat de boerderij daar nogal eenzaam lag was deze voor de ondergrondse, die langzamerhand van de grond kwam om de bezetter dwars te zitten, een prima object voor het herbergen van onderduikers. Dit ging uiteraard met toestemming van de bewoners, je had ze naast het verlenen van huisvesting bovendien nog in kost.

Betalen voor kost en onderdak was er niet bij, daarbij kwam nog dat er een niet gering gevaar voor eigen leven mee gepaard ging.

Je kwam er geleidelijk aan in. Het begon met een student, die de loyaliteitsverklaring voor de Duitsers niet wenste te ondertekenen. En dan was het onderduiken of je werd in Duitsland tewerkgesteld. Zo kwam in de loop van 1941 de eerste onderduiker, Wim Visser, student in de medicijnen, via onze predikant ds. Kreuzen, bij ons. Een aardige kerel, waar we geen moeilijkheden of last mee gehad hebben, behalve dat we hem wel eten en drinken gaven en hem onderdak verschaffen.

Hoelang hij bij ons 'gelogeed' heeft, kan ik mij niet meer herinneren, mogelijk omdat er in het begin van de oorlog weinig of praktisch nog geen gevaar aan verbonden was.

We slaan een stuk geschiedschrijving van de heer Ormel over en zijn inmiddels beland in de begindagen van oktober 1944. Niet dat er in de tussentijd geen onderduikers bij de familie Ormel waren gehuisvest, in tegendeel zelfs. Maar het komt ons beter voor die beschrijving onder het hoofdstuk 'onderduikers' te plaatsen.

Zoals vermeld, zijn we in de begindagen van oktober 1944. Twee Belgische parachutisten werden eind september 1944 achter de geallieerde linies in Drenthe gedropt om berichten over en activiteiten van de bezetter door te seinen naar Engeland. Deze twee heren zijn in november en december ongeveer 6 weken bij ons geweest. Beide waren het Belgen, de ene François, sprak goed Nederlands, de ander, Gaston genaamd, brabbelde maar wat. Ze werden gebracht door de heer Haselhof uit Vroomshoop, waren in burger gekleed en hadden altijd een revolver op zak.

Op mijn vraag waarom ze dat wapen bij zich droegen, zeiden ze mij: “als we gepakt worden zullen ze ons onmiddellijk fusilleren, omdat we niet in militair tenue zijn en derhalve niet als krijgsgevangenen worden aangemerkt”.

Op mijn vraag, 'wat gebeurt er dan met ons?' Trokken ze hun schouders op. Uiteraard een overbodige vraag van mijn kant. Het gevolg was wel dat ik met haastige spoed, met behulp van mijn knecht Albert Jan de Lange, een bunker onder de grond achter de boerderij maakte. In die bunker konden de heren met de overige onderduikers 's-nachts bivakkeren en overdag de zaak grondig in de gaten houden voor zover dat kon, maar die mogelijkheid was vaak vrij gering.

In de boerderij werd uitgezonden naar Engeland en een antenne stond boven in de schuur. Berichten ontvingen ze van de ondergrondse. Zo waren ze al enige dagen bezig en ik stond eens voor het huis en hoorde een verdacht zoemend geluid, wat mij te gevaarlijk overkwam. Indien een verkeerde deskundige, b.v. een Duitse vlieger, dat zou horen gingen we binnen de kortste keren voor de bijl.

Dezelfde avond nog besprak ik het probleem met François, zijn reactie was van, wat nu? Ik stelde voor om op het kerkhof, op de heide, in het doden huisje van de begraafplaats, overdag te bivakkeren en uit te zenden.

Na zonsondergang zijn we er naar toe gegaan, hebben de zaak bekeken en het leek hen wel wat. De avond daarop hebben we de draden gespannen door de bomen en zij gingen de volgende morgen, natuurlijk in het donker, met de apparatuur er naar toe. Zodra het donker werd kwamen ze weer thuis om te eten.

Dat ging een paar dagen goed en wij waren natuurlijk heel wat geruster, maar na een paar dagen kwamen ze 's-avonds kwaad en verkleumd thuis. Het was begin december en in dat onverwarmde dodenhuisje op het kerkhof was het vrij koud en vochtig. François zei me, 'ik heb naar En geland geseind om een ander apparaat. Ik verdom het nog langer ze hebben wel een ander toestel, dat moderner en geluidloos is. Daar heb ik wel eerder om gevraagd, maar niks hoor, nog nooit gedropt.

Binnen de kortste keren arriveerde een ander toestel op Bruinehaar. François had gedreigd niet meer te zenden, als ze niet een ander toestel dropten. Met de nieuwe zender hebben ze de rest van hun verblijf bij ons op de vliering gewerkt. Langer dan zes weken mochten ze niet op eenzelfde adres werken, in verband met peilingen door de vijand.

Van hieruit zijn ze naar de Weitemanslanden gegaan, eveneens in een boerderij. Ongeveer 14 dagen later werd de boerderij overvallen en al schietende zijn ze ontkomen. Daarna hebben ze nog enkele weken in Manderveen ondergedoken en zijn vervolgens zonder zender nog weer enige weken bij ons in de bunker geweest. Enige weken later zijn we weer achter de linies bij de geallieerden opgedoken.